

Eduskunnan talousvaliokunta 9.9.2015; ajankohtaisia energia-asioita

1 Energiapolitiikan perusteista

Suomen energiapolitiikan lähtökohdat ovat

- energia - energian saatavuuden turvaaminen
- talous - energian kilpailukykyinen hinta
- ympäristö - ympäristötavoitteiden integrointi energiatalouteen ja EU:ssa yhteisesti asetettujen energia- ja ilmastotavoitteiden toteuttaminen.

EU:n ilmasto- ja energiapolitiikka asettaa reunaehdot kansalliselle politiikalle. Energialähteiden valinta kuuluu kuitenkin lähtökohtaisesti kunkin jäsenvaltion omaan toimivaltaan.

Suomen kansantalouden energiaintensiteetti on korkea johtuen kylmästä ilmastosta, pitkistä kuljetusetaisyyksista sekä energiaintensiivisistä teollisuudesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Suomessa tuhlataisiin energiaa.

Suomen energiapolitiikan vahvuutena on ollut pitkäjänteisyys ja ennustettavuus. Suomi on viime vuosikymmeninä ollut esimerkiksi yksi johtavista teollisuusmaista, jotka käyttävät uusiutuvaa energiaa ja erityisesti bioenergiaa. Suomessa harjoitetaan laajasti energiatehokasta sähkön ja lämmön yhteistuotantoa (CHP). Suomessa energiajärjestelmä perustuu sekä isoihin että pieniin energiantuotantolaitoksiin ja harvinaisen monipuolisiin energialähteisiin. Energia-alan tutkimus- ja kehityspanokset ovat Suomessa kansainvälisesti verraten korkeat.

TEM (energiaosasto) vastaa energiapolitiikan valmistelusta. Keskeisimmät tehtäväkokonaisuudet ovat uusiutuvan energian käytön ja tuotannon edistäminen, energian tehokkaan käytön eli energiansäästön edistäminen, energiamarkkinoiden toimivuuden kehittäminen ja parantaminen, energian saantivarmuuden kehittäminen sekä ydinenergiaan liittyvät viranomaistehtävät.

2 Ajankohtaiset aiheet

2.1 Energia- ja ilmastostrategia vuoteen 2030

- Taustalla ovat erityisesti
 - Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeen Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti tavoitteet: uusiutuvan energian osuus 2020-luvulla yli 50 %, tuontiöljyn kotimaisen käytön puolittaminen jne.
 - energiapolitiikan muut kansalliset tavoitteet
 - EU:n 2030 ilmasto- ja energiatavoitteet: päästöjen vähentäminen 40 %:lla, uusiutuvan osuuden kasvattaminen unionissa 27 %:iin, energiatehokkuuden parantaminen 27 %:lla
 - EU:n energiaunioni ja syvenevä energiapolitiikan koordinointi
- Laaditaan yhdessä YM:n ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman kanssa (sama laskentapohja)
- Liittyy tiiviisti hallitusohjelmassa linjattuun tukijärjestelmien kehittämiseen (strategiasta linjaukset mitä ja miten tuetaan)

- Työsuunnitelmaa laaditaan, se sisältää arviot taustaselvityksistä ja valmistelun organisoinnista, laaditaan energia- ja päästöskenaariot eli referenssi- ja politiikkaskenaario.
- Avoimuus valmistelussa merkittävässä roolissa, huomiota kiinnitetään erityisesti eri sidosryhmien ja kansalaisten osallistamiseen. Aineisto julkaistaan nettisivuilla. TEM järjestää käynnistystilaisuuden ym. Annetaan mahdollisuus muutoinkin kommentoida alustavia politiikkatoimia. Ministeri Rehn pitää talousvaliokunnan informoituna.
- Valmistumisaika arviolta vuoden 2016 lopussa. Strategia annetaan selontekona eduskunnalle.

2.2 Kaasumarkkinoiden kehittäminen

- Hallituksen on tarkoitus linjata syksyn aikana ratkaisuja infrastruktuurin kehittämisen osalta.
- Suomi-Viro -kaasuputkella (Baltconnector) olisi lisäarvoa muun muassa huoltovarmuuteen, hanke ei ole kuitenkaan sinällään kaupallisesti kannattava. Putki ratkaisee myös avataanko Suomen kaasumarkkinat tehokkaasti ja liittykö Suomi kaasun sisämarkkinoihin.
- Kaasumarkkinatyöryhmä valmistelee kaasumarkkinalain uudistusta.

2.3 Sähkökapasiteetin riittävyys ja mahdollinen tarve reserveille

- Sähkömarkkinoiden keskeinen ongelma on se, että alhaisten tukkuhintojen oloissa ei investoida uuteen voimalaitoskapasiteettiin. Samalla vanhoja laitoksia poistuu markkinoilta.
- Tammikuussa 2015 valmistuneessa Pöyryn selvityksessä todettiin Suomen tehoriippuvuuden tuonnista kasvaneen. Mahdollisia ongelmia syntyy, jos kaksi merkittävää vikaa (voimalaitoksissa ja/tai ulkomaanyhteyksissä) ilmenee yhtä aikaa ja on lisäksi erittäin kylmää säästä riippuva kulutushuippu. Ongelma on akuutein ennen Olkiluoto 3:n valmistumista.
- TEM valmistelee näkemystä, tarvitaanko sähkömarkkinoilla uusia reservejä. On keskusteltu **huoltovarmuusreservistä**, joka olisi käytettävissä valmiuslain tai sitä vastaavassa tilanteessa. Osa toimijoista on nostanut myös esille tarpeen varata lisää **tehoreserviä**, joka toimii normaaliaikojen huippukulutusreservinä.

2.4 Fennovoiman rakentamisluvan käsittely ja ydinjätehuolto

Hallitus totesi elokuussa Fennovoiman ydinvoimalaitoksen periaatepäätöksessä ja eduskunnan lausumassa asetetun kotimaisuusehdon täyttyneen. Rakentamislupahakemuksen käsittelyä jatketaan normaalisti sisältäen lakisääteistä laajemman lausuntokierroksen. Arviointi vie kaikkiaan yli kaksi vuotta. Arviointikriteerit ovat muun muassa:

- ydinturvallisuuteen liittyvät seikat
- muut laitoksen turvalliseen rakentamiseen ja käyttöön liittyvät asiat
- Säteilyturvakeskus arvioi ydinturvallisuusviranomaisena laitoksen teknisen turvallisuuden ja Fennovoiman osaamispohjan sekä antaa näistä turvallisuusarvion ja lausunnon.
- laitoksen tulevat turvajärjestelyt
- ydinjätehuollon ja ydinpolttoainehuollon järjestäminen
- hakijan käytössä oleva asiantuntemus
- taloudelliset mahdollisuudet hankkeen toteuttamiseen (YEL 19 § 9). Tässä yhteydessä tarkastetaan myös asetettu omistuksen edellytys.

Fennovoiman ydinvoimalaitoksen käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus ajankohtaistuu vasta vuosikymmenten päässä. Periaatepäätöksen mukaisesti ensi vuoden kesäkuun loppuun mennessä Fennovoiman on joko esitettävä sopimus ydinjäteyhteistyöstä nykyisten jätehuoltovelvollisten TVO:n ja Fortumin kanssa (Posiva-yhteistyö) tai ympäristövaikutusten arviointiohjelma oman käytetyn polttoaineen

loppusijoituslaitoksen osalta. Tämä informaatio on siten käytössä osana rakentamislupahakemuksen käsittelyä.

Posivan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamislupa

Eduskunta päätti 18.5.2001, että valtioneuvoston periaatepäätös Posivan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisesta Eurajoen Olkiluotoon jää sellaisenaan voimaan. Samassa yhteydessä eduskunta edellytti, että ennen rakentamisluvan myöntämistä valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen edellä mainitun periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi. Tämä selvitys on tarkoitus antaa pääministerin ilmoituksena, arviolta syys-lokakuussa, minkä jälkeen valtioneuvoston on mahdollista tehdä rakentamispäätös.

2.5 Päästökauppa ja ilmastoasiat

- 15.7.2015 julkaistiin päästökauppadirektiivin muutosehdotus koskien päästökauppajaksoa 2021-2030. Hallituksen U-kirje eduskunnalle on valmisteilla YM:ssä ja arviolta pari vuotta kestävät neuvottelut alkamassa.
- Alkukesästä saavutettiin sopu päästökaupan markkinavakausvarannosta (MSR), joka otetaan käyttöön 2019, mutta jonka pitäisi jo ennen sitäkin nostaa päästöoikeuden hintaa.
- Hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan järjestelmää, jolla korvataan päästökaupan aiheuttamaa sähkön hinnannousua teollisuudelle. Tämä on valtiontukea ja edellyttää komission hyväksyntää. Tavoitteena esitykselle ja määrärahoille on ensimmäinen lisätalousarvio 2016.
- Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa lähestytään joulukuun COP21-kokousta Pariisissa.

3 Tulevat HE:t ja EU-asiat

3.1 Hallituksen esitykset

- HE uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain muuttamisesta (HE 15/2015 vp), tavoitteena syöttötariffijärjestelmän hallittu sulkeminen tuulivoimalaitosten osalta
- Sähkömarkkinoiden reservejä koskeva HE, jos päätetään ottaa uusia järjestelmiä käyttöön
- Pohjoismaista taseselvitystä (NBS) ja mittarointia koskevaa asetusta valmistellaan. On mahdollista, että, tietosuojaan liittyen, osa säännöksistä on säädettävä lain tasolla (mahdollinen HE).
- Kaasumarkkinalain uudistusta koskeva HE todennäköisesti vasta keväällä 2016

3.2 EU-asiat

- Biomassan energiakäytön kestävyyskriteerit: komissio valmistelee EU:n biomassapolitiikkaa, hallitus valmistelee syksyllä kannan erityisesti biomassan energiakäytön osalta.
- Komissio julkaisi heinäkuussa tiedonannot sähkömarkkinamallista ja vähittäismarkkinoista. E-kirjeet on lähetetty eduskunnalle.
- Komissio on julkaisemassa syyskuussa ennen epävirallista energiaministerikokousta (23.9.) energiateknologian tiedonannon.
- Komissio tutkii energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoa (Suomessa energiatehokkuuslaki), mm. energiatehokkuussopimuksien uusimista valmistellaan kansallisesti.
- Energiamerkintädirektiivistä annettiin muutosehdotus heinäkuussa ja Luxemburg pyrkii pj-kaudellaan viemään tämän, melko ongelmattoman ehdotuksen läpi. E-kirje eduskunnalle on valmistumassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Energiaosasto/RH
7.9.2015

- Energiaunionin tila –raportti ja päätelmät käsitellään energianeuvostossa 26.11.